

TÁMOP-4.1.1.F-14/1/KONV-2015-0006

**SZTE TTIK, KTCS, 1a) Duális és moduláris
képzésfejlesztés a mesterképzéshez**

Karbének

Pálinkó István, egyetemi tanár

SZÉCHENYI 2020

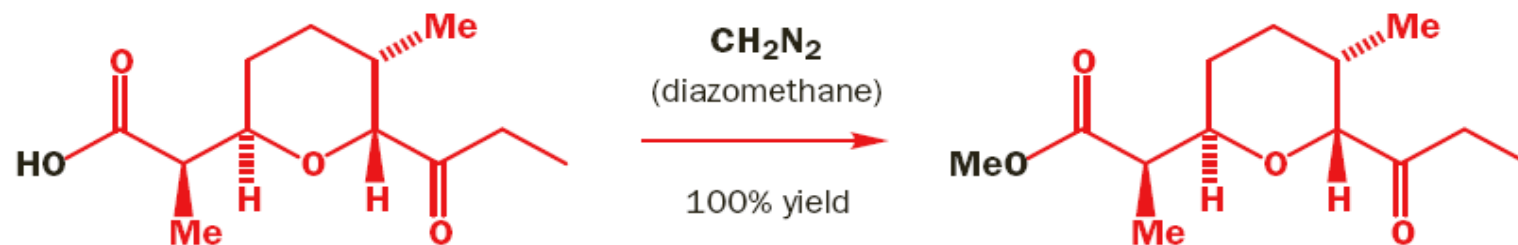

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

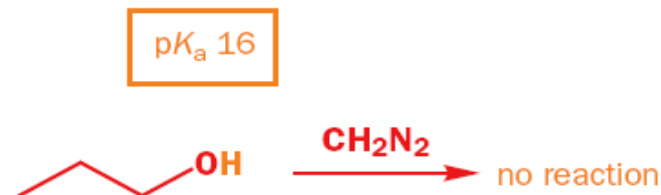
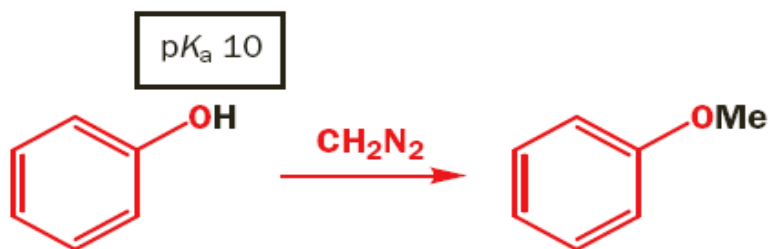
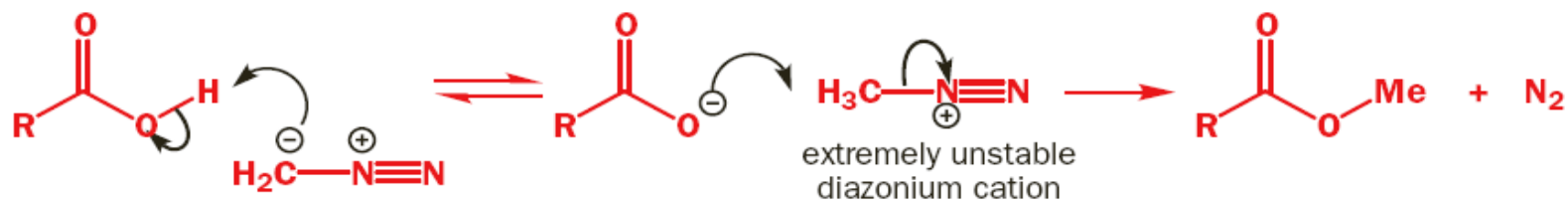
Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

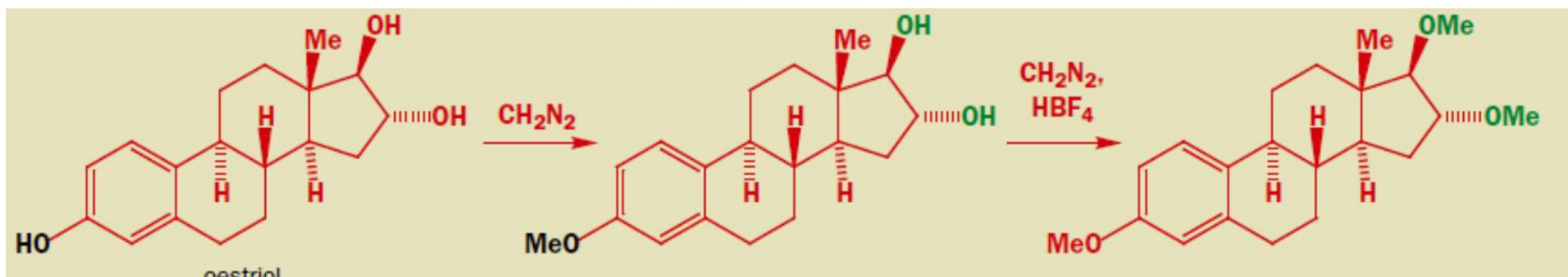

a mechanizmus (ionos)

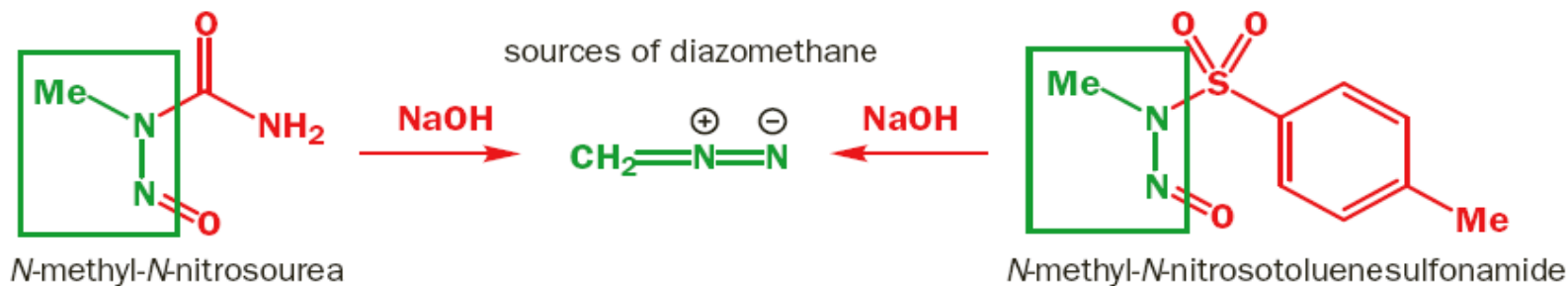
követelmény: az OH-csoport protonjának elegendően savasnak kell lennie

egy alkalmazás: szelektív metilezés

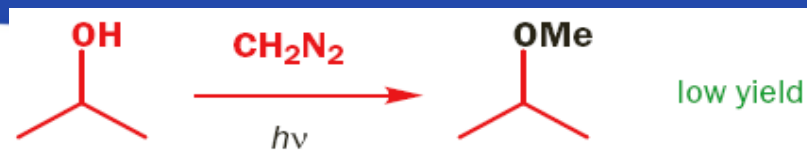

diazomethane has a boiling point of $-24\text{ }^\circ\text{C}$, and it is a toxic and highly explosive gas

előállítás: in situ

alkohol metilezése fény hatására

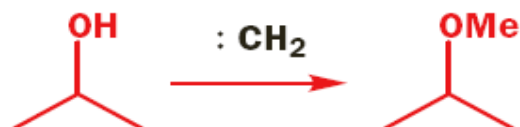

a mechanizmus

a diazometán fotolitikus bomlása

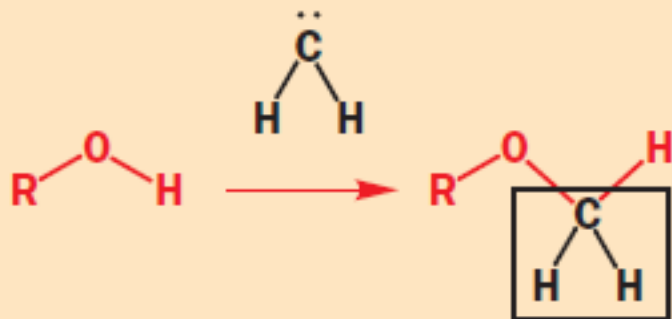

a képződött karbén reakciója

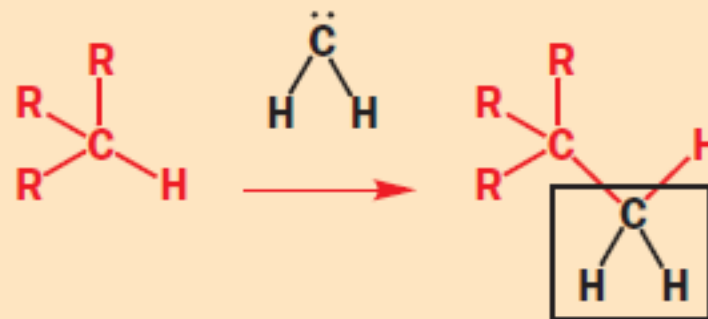

tipikus karbénreakciók

insertion in an O–H bond

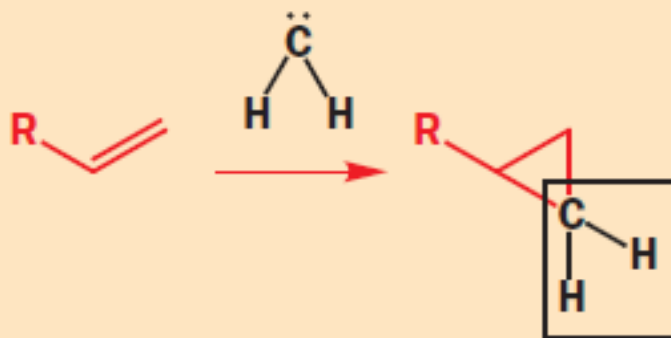

insertion in a C–H bond

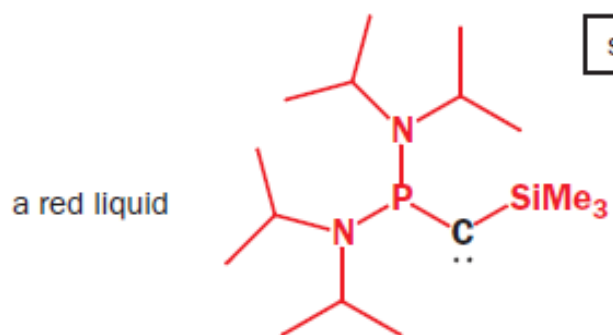
beékelődés (inzertálódás) σ kötésbe

insertion in a C=C bond

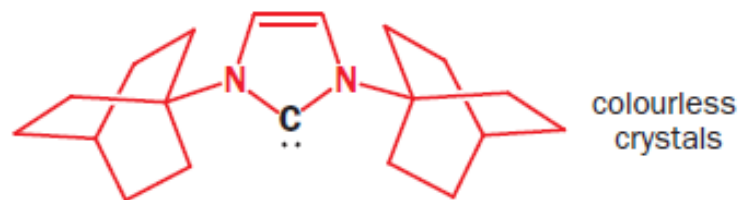

beékelődés (inzertálódás) π kötésbe

Honnan tudjuk, hogy egyáltalán létezik karbén (hiszen általában eszméletlenül reaktív)?

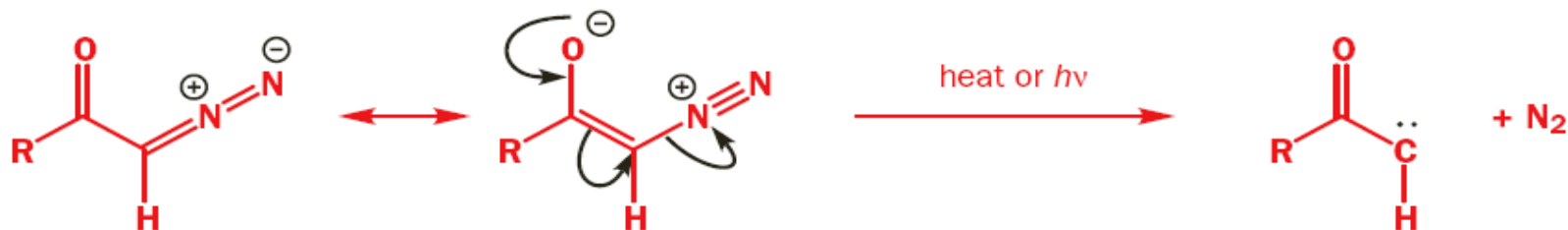

stable carbenes

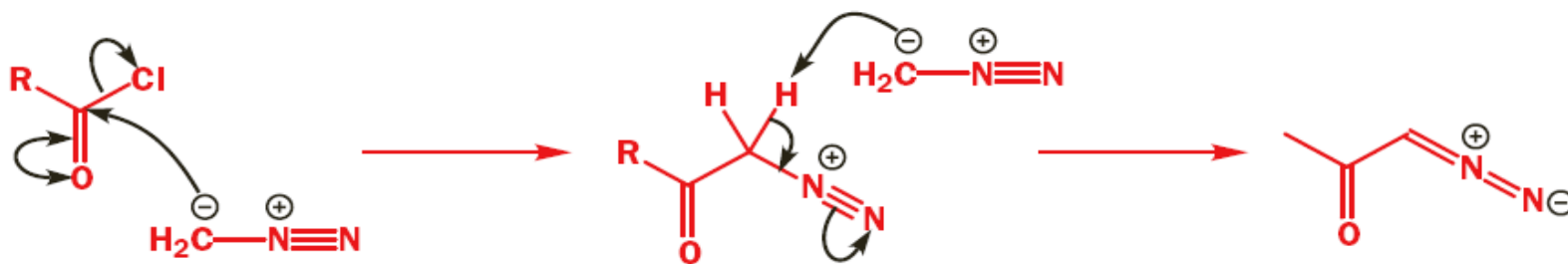

csináljunk karbént

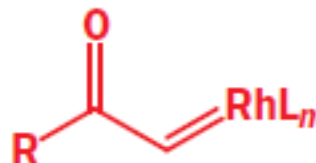
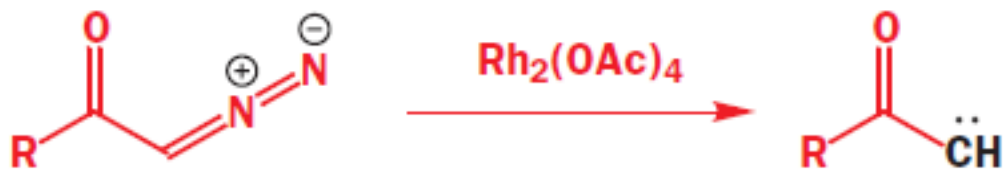
(1) hő vagy fénybesugárzás hatására történő bomlás

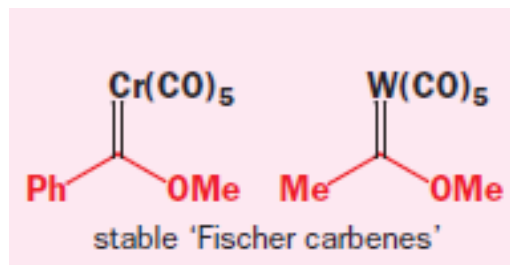
na jó, de honnan van a reaktáns?

(2) ródium- vagy rézsó segítségével

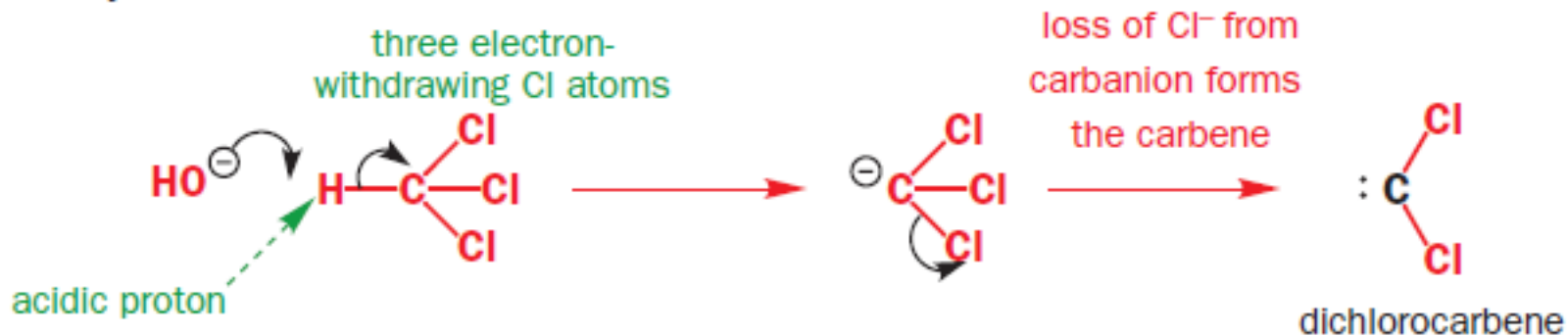

intermedier (ródium karbenoid komplex – nem stabilis)

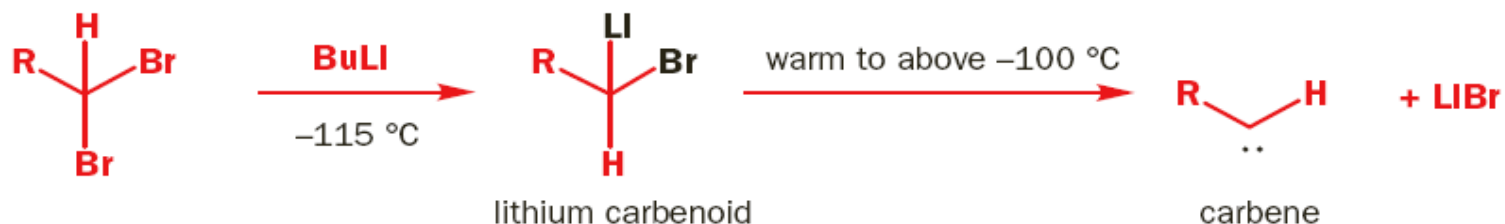
stabilis fém karbenoidok

(3) báziskatalizálta α elimináció

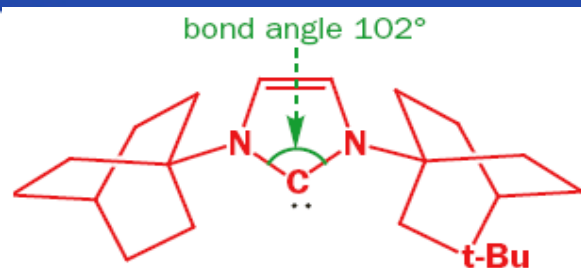

ha a dög proton nem akar lejönni (nem elég savas), akkor erősítsük a bázist

erős bázisok: BuLi, LDA (lítium diizopropilamid), t-BuLi/t-BuOK (Schlosser bázis)

a karbének szerkezete

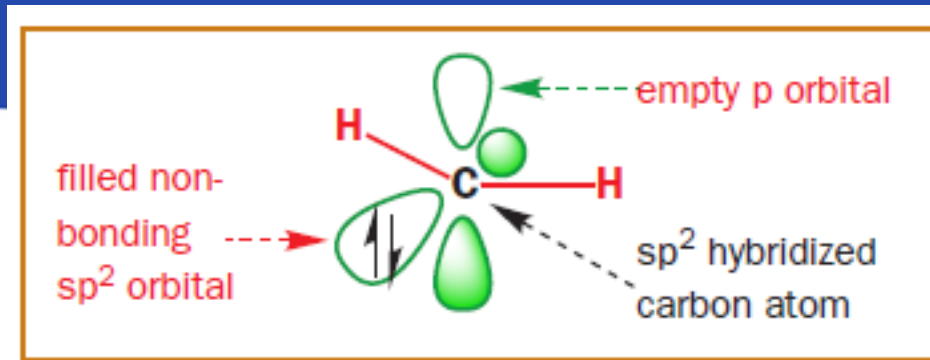
röntgenszerkezet

ilyenek még (a kötésszög 100-110°:
:CCl₂, :CHCl, :C(OMe)₂)

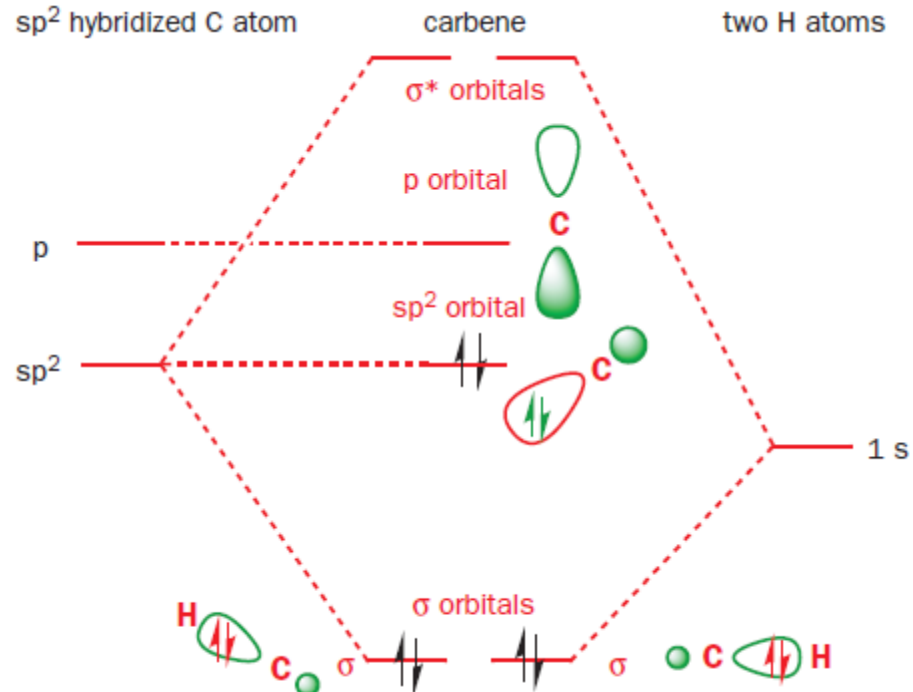
az elektronpár párosított

párosítatlan elektronokkal rendelkezők (ESR-aktívak) és a kötésszög 130-150°:
:CH₂, :CHPh, :CHR, C(Ph)₂

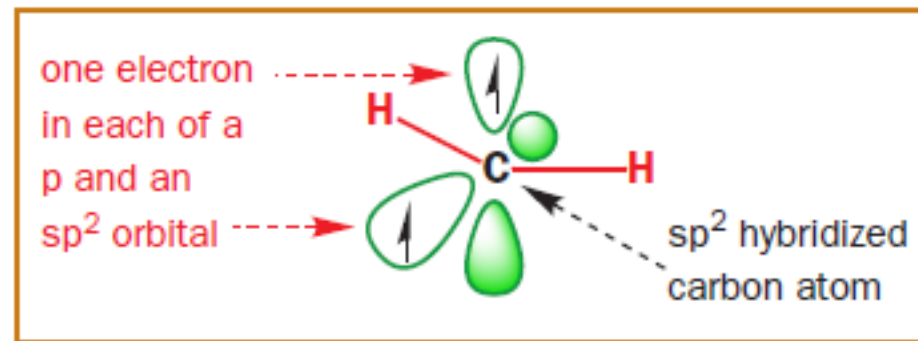
szingulet karbén

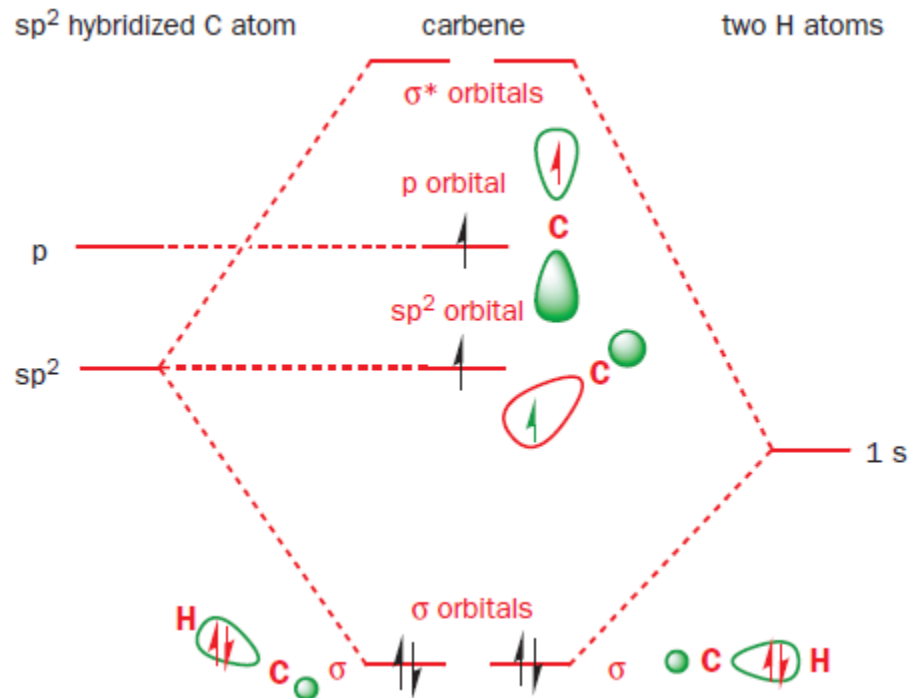
MO kép

triplet karbén

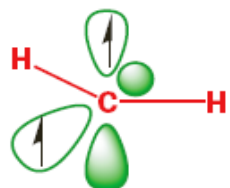

MO kép

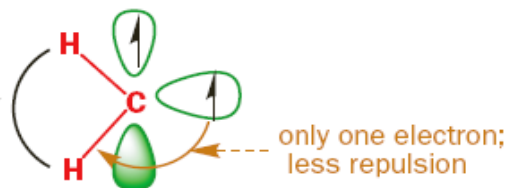

Triplet carbenes

two unpaired electrons:
observable by ESR

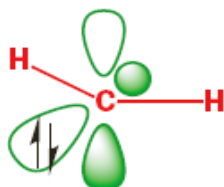

larger bond angle
(130–150°)

Singlet carbenes

no unpaired electrons: not
observable by ESR

smaller bond angle
(100–110°)

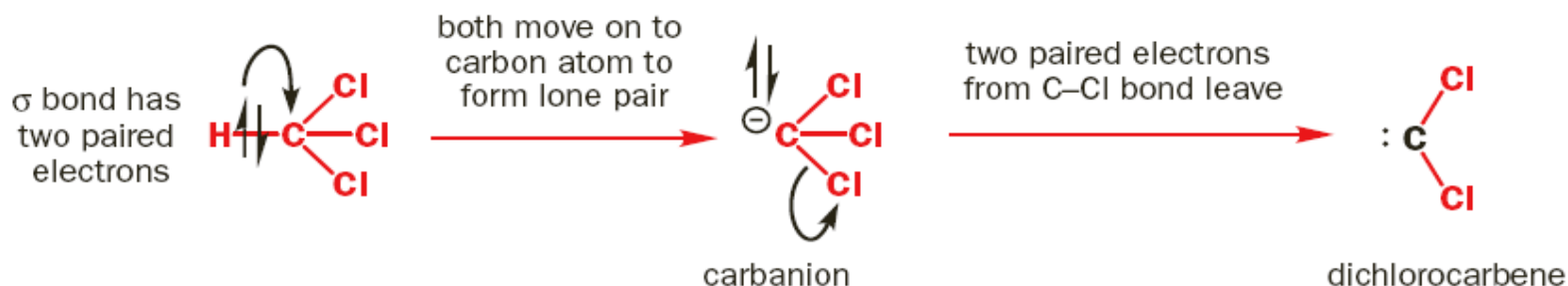
általában a triplet karbénnek stabilisabbak mint a szinguletek – Hund szabály, de az energiakülönbség csak ~40 kJ/mol * azaz reakció során képződhet szingulet karbén is

lehet a szingulet is alapállapot (azaz a szingulet karbén a stabilisabb), de ekkor a karbéncentrumhoz elektrongazdag, kötetlen elektrópárral rendelkező szubsztituens(ek)nek kell kapcsolódniuk (pl. :CCl₂, :CHCl, :C(OCH₃)₂)

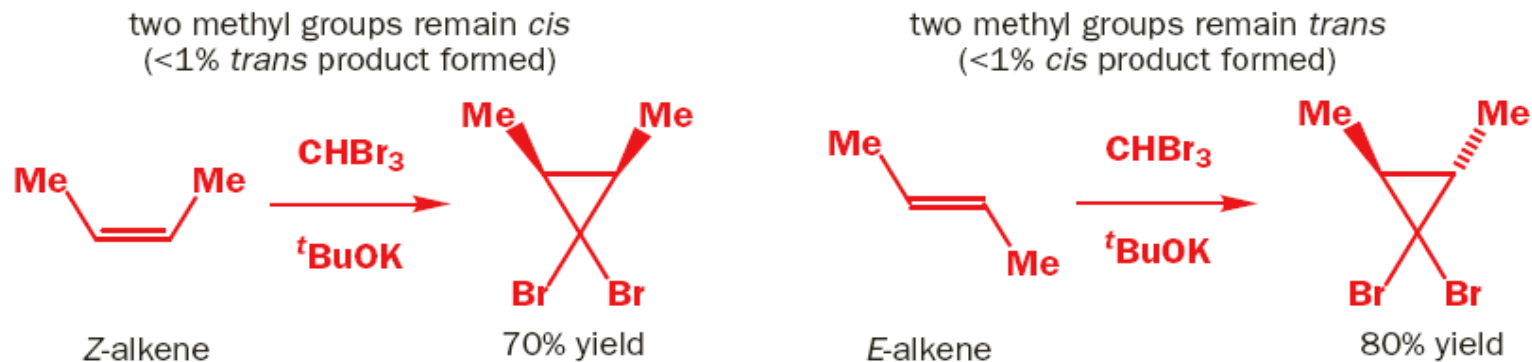
nukleofil karbén

reakció közben képződhet a szingulet karbén is, sőt, mivel általában molekulákból ionos mechanizmussal képződnek (a molekulák meg általában párosított elektronokkal rendelkeznek), ezért általában szingulet karbén képződik

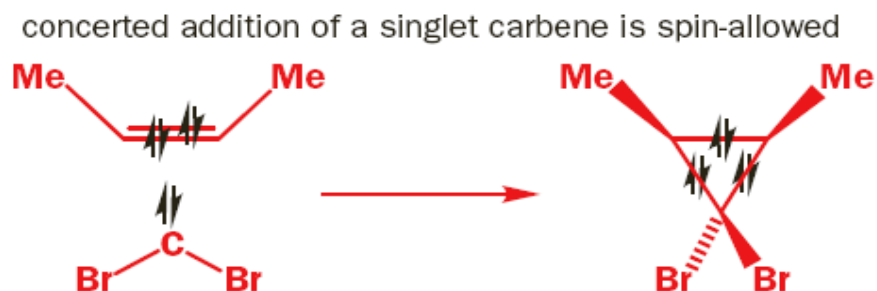

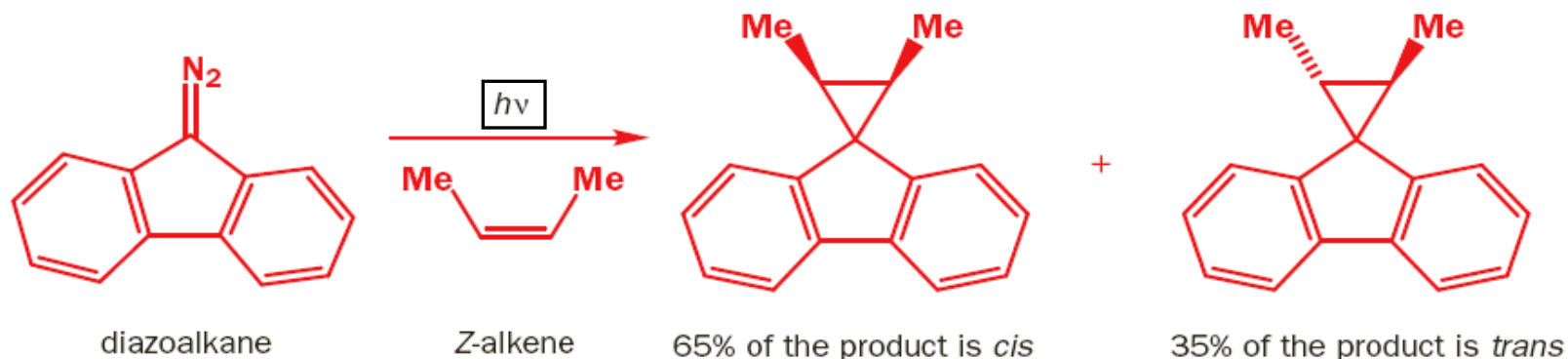
itt (véletlenül) az alapállapot is a szingulet

az, hogy milyen állapotú karbén reagál függ:
hogyan keletkezett
milyen gyorsan reagál tovább
tud-e váltani spinállapotot

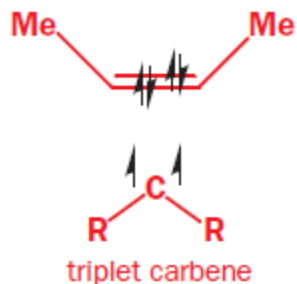
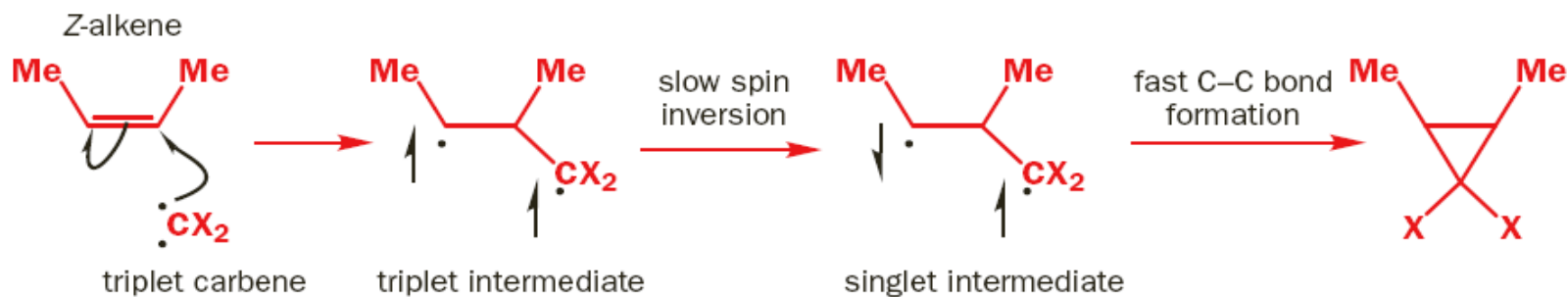

a szingulet karbén koncentrikusan és sztereospecifikusan reagálnak

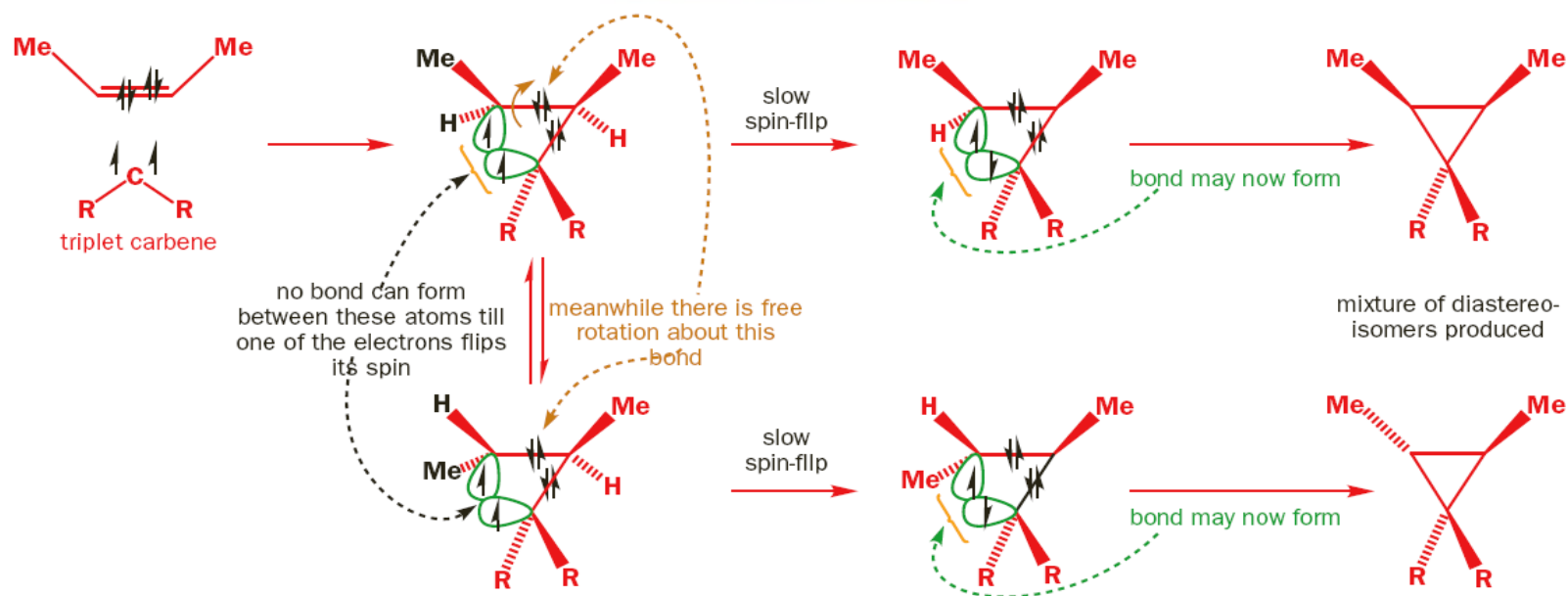

fénybesugárzás hatására triplet karbén keletkezik és a sztereospecifitás elveszik

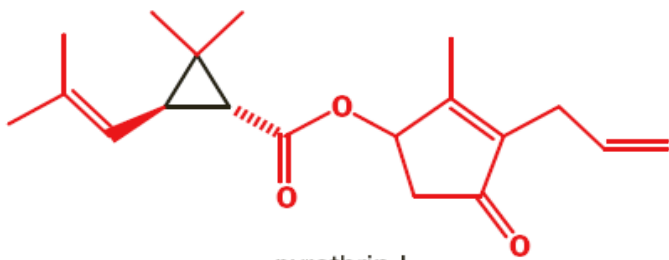

nem tud koncertikusan reagálni

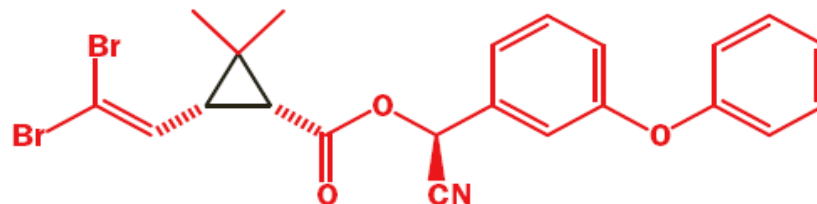
a részletes mechanizmus

Fontos ciklopropánok (természetes eredetű és szintetikus)

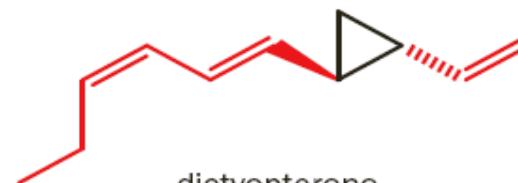
pyrethrin I

decamethrin

környezetbarát rovarölőszerek (kis mennyiség kell)

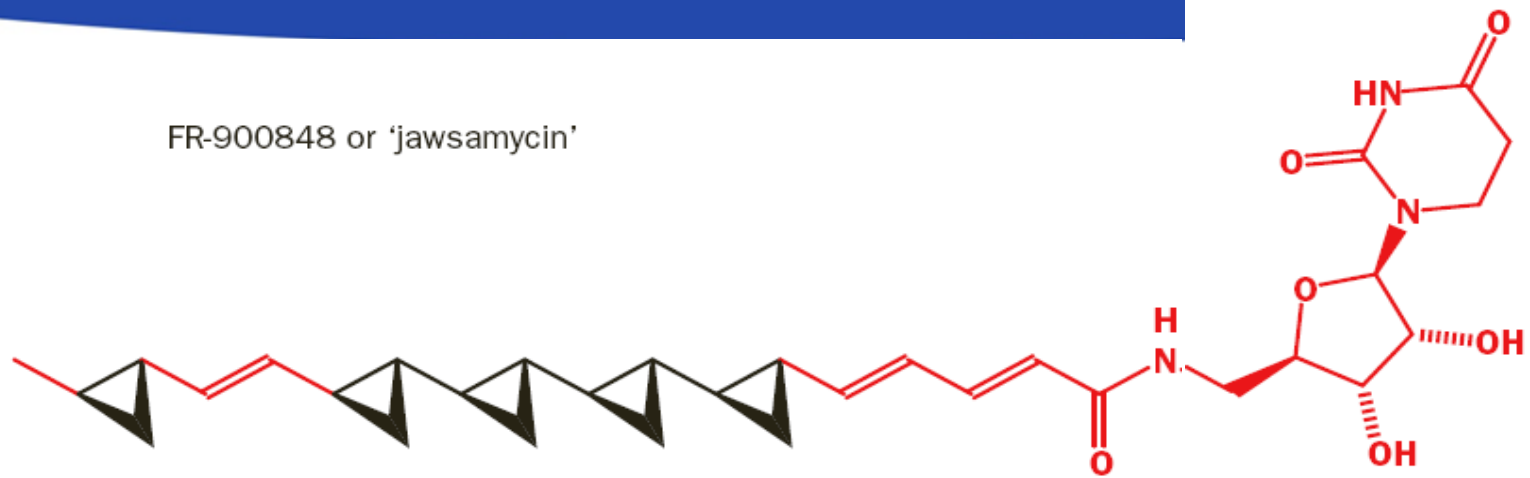
mondják a tengernek ózon- vagy jódszaga van

dictyopterene

a barna algák női szex feromonja

FR-900848 or 'jawsamycin'

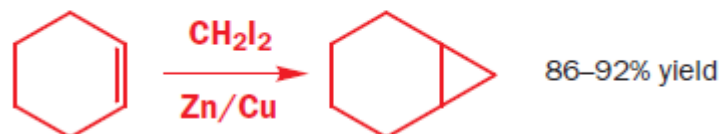

gombaellenes antibiotikum

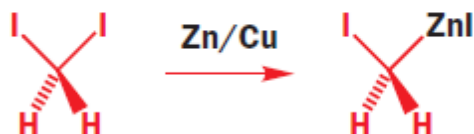
Reakciótípusok

beékelődés szén-szén kettős kötésbe

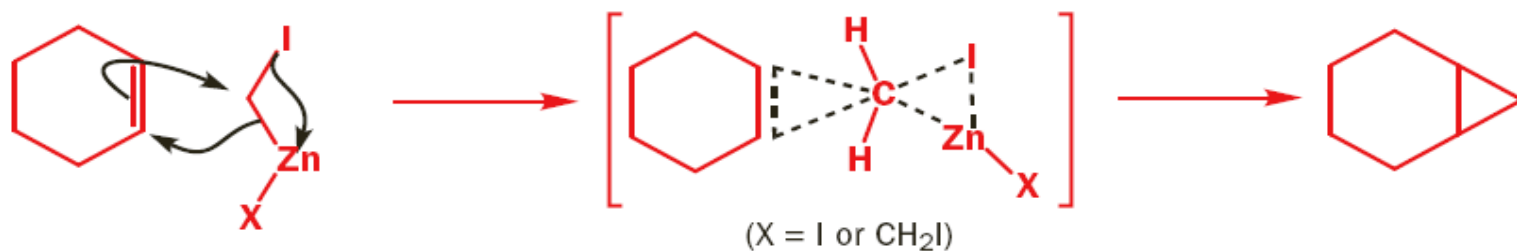
the Simmons–Smith reaction

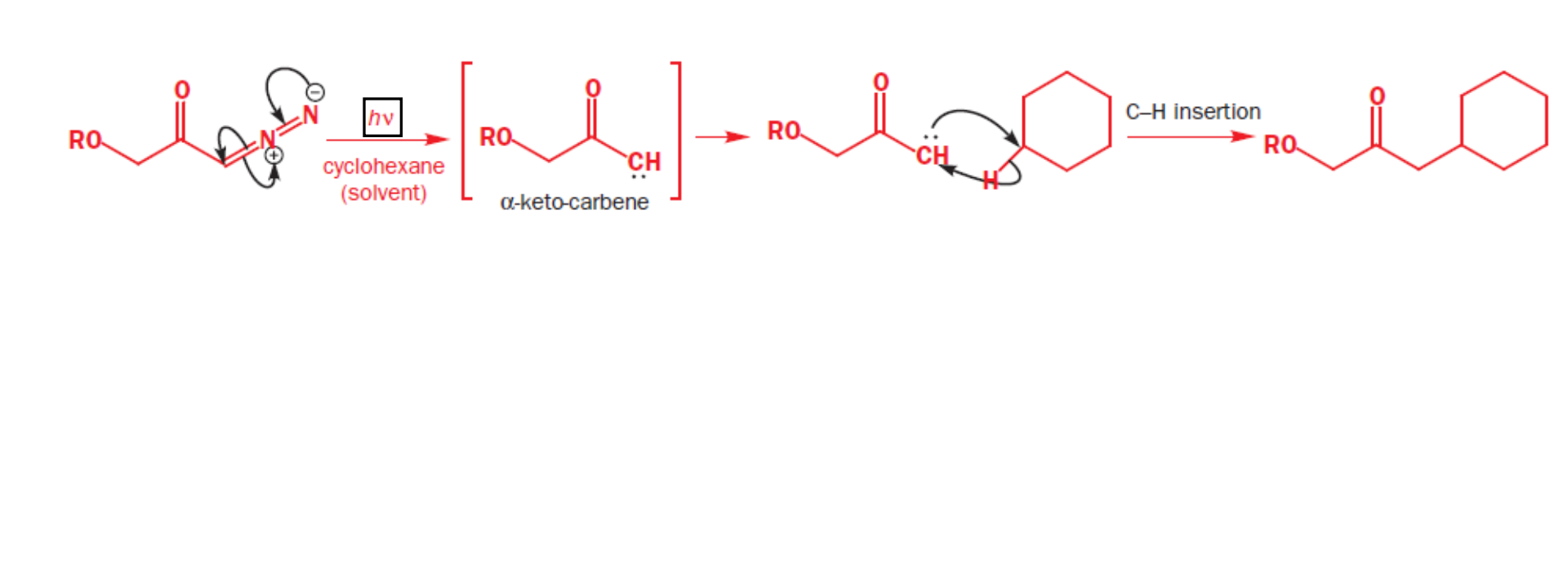
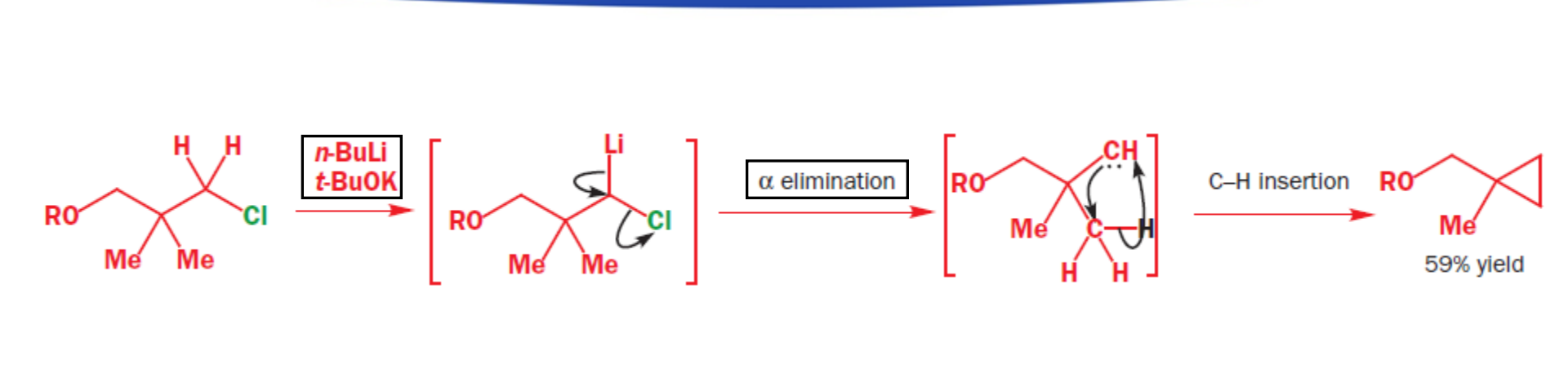
the Simmons–Smith reagent

structure of the Simmons–Smith reagent

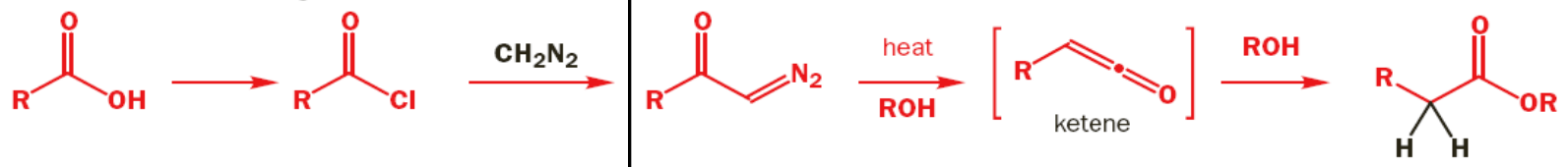

beékelődés C–H kötésbe

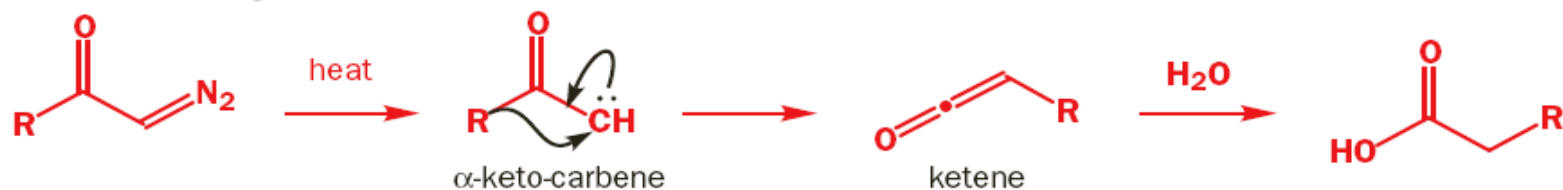
beékelődés C–C (egyés) kötésbe

the Arndt–Eistert homologation

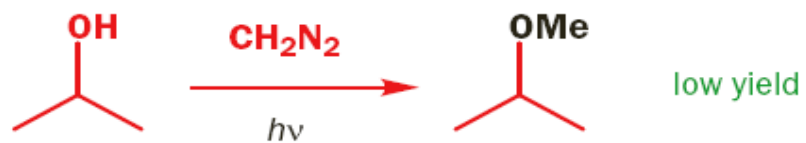

Wolff átrendeződés

the Wolff rearrangement

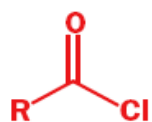

beékelődés O–H kötésbe

A nitrének a karbének nitrogénanalógjai

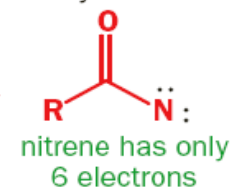
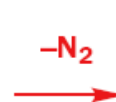
formation of the nitrene

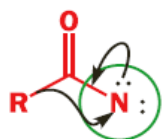
$\xrightarrow{\text{NaN}_3}$

acyl nitrene

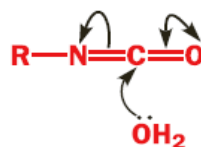

the Curtius rearrangement

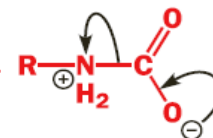
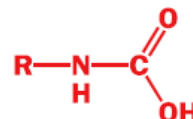

C to N migration of R

isocyanate

carbamic acid

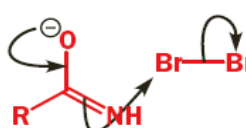
$\xrightarrow{-\text{CO}_2}$

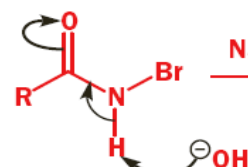
Hofmann rearrangement

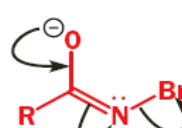
$\xrightarrow{\text{NaOH}}$

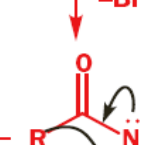
$\xrightarrow{\text{Br}_2}$

$\xrightarrow{\text{NaOH}}$

$\xrightarrow{-\text{Br}^-}$

acyl nitrene

$\xrightarrow{\text{H}_2\text{O}}$

isocyanate

$\xrightarrow{-\text{CO}_2}$

amine

amide to amine
with loss of a
carbon atom

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE